

KADIN YAZARLARIN YAZDIĞI KADIN KARAKTERLER ÜZERİNE

“Farklı okumalara açılan ve açılmayı sağlayacak bir bakış açısı...”

Kadınlık Daima Bir Muamma, Metis'in Bilge Karasu Edebiyat İncelemeleri Dizisi'nin en yeni kitabı... Kadın tarihi açısından önemli bir çalışma olmasının yanı sıra edebiyat eleştirisine de "kadınlık" okumaları üzerinden bir katkı sunuyor.

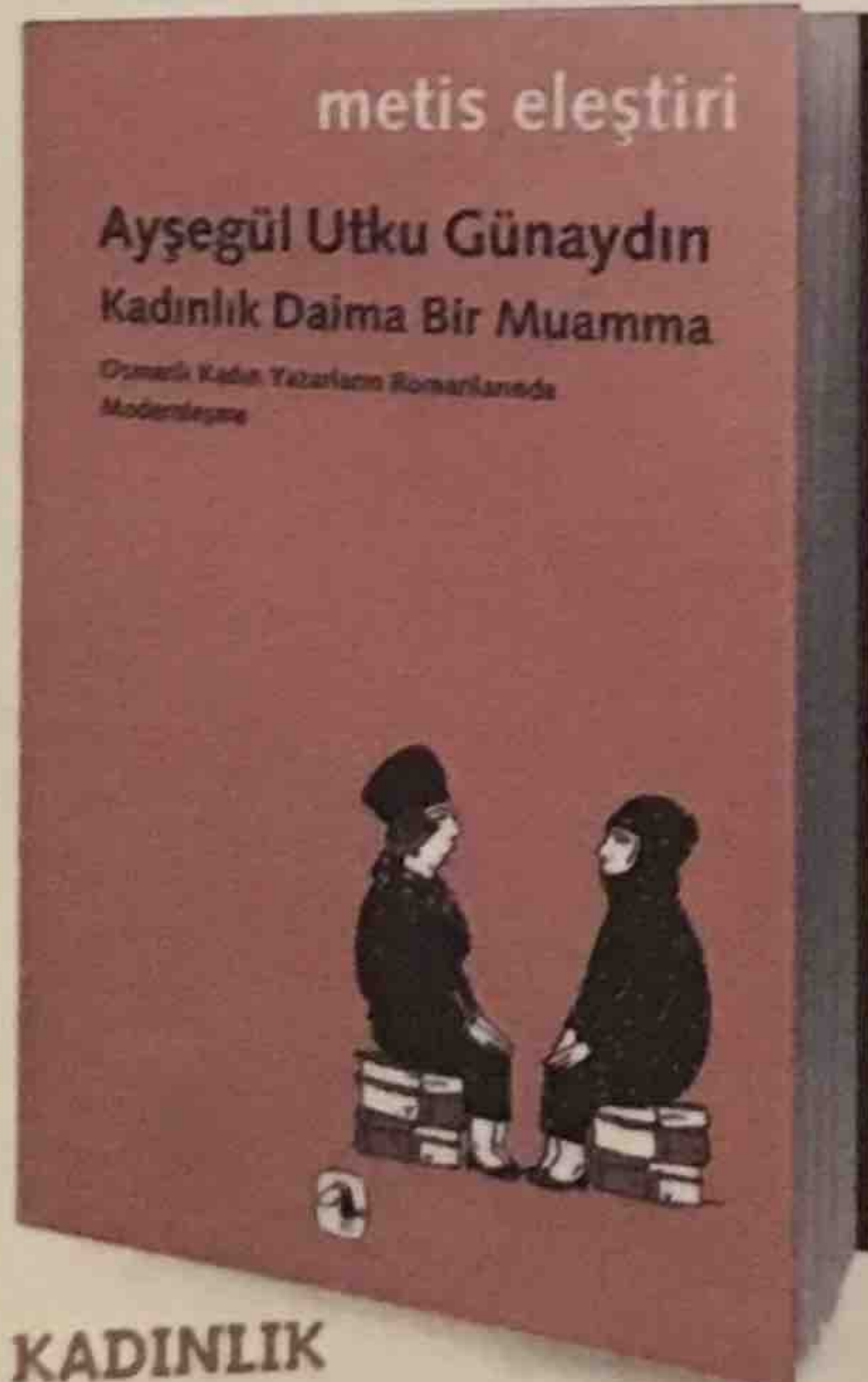
Osmanlı-Türk modernleşmesinin ilk dönemindeki kadın yazarların kadın karakterlerinde odaklanan ve otuz romandan yola çıkan *Kadınlık Daima Bir Muamma*'da, "kadınlık mefkûresi"nin yerleştirilmeye çalışıldığı özellikle II. Meşrutiyet'e kadarki süreç ve ardından modernlik tecrübesinin yerleşiklik kazandığı II. Meşrutiyet sonrası ve Cumhuriyet'in ilk dönemleri konu edilmiş. İlk dönem Osmanlı romanlarında cariyelerin konumundan ev içindeki yaşam alanlarının paylaşımına, modernleşen kadının bireyselleşerek kendi özgürlük alanını inşa etme serüvenine kadar kitap, kadınlık hallerini romanlar üzerinden bize anlatıyor. Üstelik bu anlatımda, "anne"lik meselesinden özgürlük mücadelesini vermiş kadına kadarki farklı kadın rolleri de zaman zaman erkek edebiyatçıların ve eleştirmenlerin yazdıklarıyla karşılaştırılarak veriliyor. Nitekim Ayşegül Utku Günaydın'ın önemli tespitlerinden biri de, Jale Parla'nın *Babalar ve Oğullar* adlı eserinde Tanzimat romanlarındaki genç erkek kahramanların -babasız olmaları sebebiyle- bir rol modelden eksik olmalarının imparatorluğun

çözülüşüyle ve zihniyetle bağlantılarını incelemesi gibi Tanzimat romanlarında kadınlar tarafından kaleme alınan birçok romanda da kadınların annesiz kalmalarıdır. Burada erkeklerden farklı olarak kadınlar ev içinde onlara destek olacak birinin varlığından, sadece toplumsal koşullar konusunda değil, kişisel hayatlarında da onlara en büyük destekçi olarak gördükleri anneden mahrum kalmaktadırlar. Bu şekilde yalnızlaştırılan kadınlar, melankoli ve beden

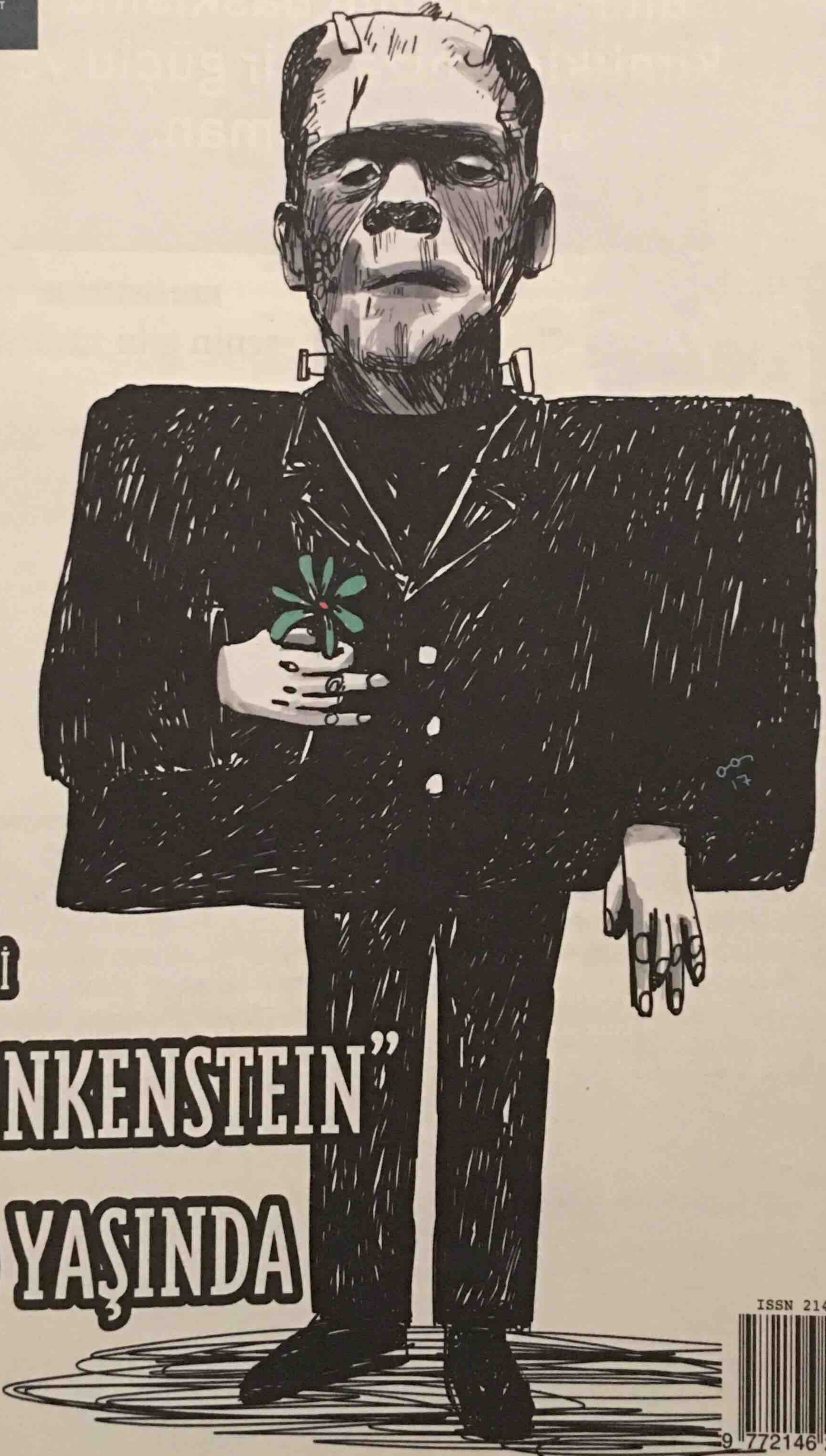
üzerinden anlatılırlar. Anne figürünün eksikliğiyle, olgunlaşmalarını da kendileri tamamlamak zorunda kalan kadınlar, daha da büyük bir yük ile karşılaşılır. "Melankoliklik, kadınlık bağlamında çoğu zaman bir tavra ve uzlaşmazlığa işaret eden bir dil iken erkek karakterlerde gözlemlenen histeri, sevgi objesinden ayrı kalma ile başa çıkamayan bireyin, iradesinin giderek yok olması, rasyonellik bağının koparak benliğinin sevgi objesinin karşısında parçalanması sonucu dışa vurduğu ruhsal taşkınlıklar şeklinde yorumlanabilir." Melankoli kadınlar için baskılara direnmenin de bir yoludur; güçsüz düşseler de rasyonelliklerini kaybetmez ve mücadeleye devam ederler, ancak erkek karakterler histeriye tutularak rasyonel düşünme yetilerini de kaybederler.

Ayşegül Utku Günaydın'ın kitabındaki ilgi çekici tespitlerden bir diğeri de, "etkilenme endişesi" meselesine getirdiği yaklaşım. Nurdan Gürbilek, *Kör Ayna Kayıp Şark ve Benden Önce Bir Başkası* eserlerinde romanlarda kitap okuyan kadın karakterlerin etkilenmeye daha açık olduklarını, bunun da ahlaklarını bozabileceğinin düşünüldüğünü tespit eder. Ayşegül Utku Günaydın, Nurdan Gürbilek'in erkek yazarların eserleri üzerinden yaptığı bu tespitini kadın yazarlar üzerinden okuduğumuzda, etkilenmenin tersine döndüğünü Fatma Aliye'nin *Muhadarat* ve Emine Semiye'nin *Gayya Kuyusu* romanlarını örnek göstererek açıklıyor: "Gürbilek, Tanzimat romanında 'kadın, kitap, endişelenme' ilişkisinin daha çok ima yoluyla kurulduğunu ve kadınlara aşk, intikam, ihanet, intihar gibi kritik kararlarında hep romanların eşlik ettiğini söyler. *Gayya Kuyusu*'nda ise 'sakıncalı' bazı romanları okuyan kadının ahlakı bozulur düşüncesine karşı çıkmıştır. Bir yanda odasına saklanan romanı okuyarak etkilenmesi ve baştan çıkması beklenen 12 yaşında bir genç kız yer alırken, diğer yanda olayların Safaî Bey'in kurguladığı gibi gitmemesi, yazarın okuyan kadın ile endişe arasında kurulan ilişkiyi eleştirdiğini gösterir. *Gayya Kuyusu*, Tanzimat romanlarında yer alan 'etkilenmiş kadın'ın ironisidir."

Kadınlık Daima Bir Muamma'da kadın yazarların kadın karakterleri üzerinden ortaya konan tespitler edebiyatımızdaki züppelik çalışmalarına, modernlik tecrübesinin aktarımına, eril düşünceyle baş etme yollarının edebiyatta meydana getirdiği stratejilere kadar farklı okumalara açılan ve açılmayı sağlayacak bir bakış açısı ortaya koyuyor. ■

**KADINLIK
DAİMA BİR MUAMMA**
Ayşegül Utku Günaydın
Metis Yayınları

YANKI ENKİ

“FRANKENSTEIN”

200 YAŞINDA

ISSN 2146-2127

9 772146 212005 >